

STICHTING VAN DER LEEUW-LEZING

JAARVERSLAG 2025

www.vanderleeuwlezing.nl

Stichting Van der Leeuw-lezing

c/o Postbus 1260

9701 BG Groningen

Bestuur

Dr. A.F.B. Dijkstra, voorzitter

Mr. S. Reiziger-Smink, Universitair Medisch Centrum Groningen, secretaris

Drs. H.L. Hofstra, penningmeester

Drs. P. Petersen, Hanze, lid

Drs. C.F. Vogelzang, lid

Drs. C. Buur, de Volkskrant, lid

J.A. Dieters BSc, Rijksuniversiteit Groningen, lid

Drs. J. Schrikkema, Provincie Groningen, lid (aftredend)

Drs. Æ.S. van den Berg, Provincie Groningen, lid

Drs. A. Kamminga, Gemeente Groningen, lid

Drs. J.H. Wolters, Stichting Martinikerk, lid

Commissie van Aanbeveling

Ir. P. Klok, hoofdredacteur van de Volkskrant

Mr. drs. F.J. Paas, commissaris van de Koning in de provincie Groningen

Drs. D.J. Pouwels, voorzitter College van Bestuur van de Hanze

Drs. R.J. Kamminga, burgemeester van Groningen

Prof. dr. ir. J.M.A. Scherpen, rector magnificus van de Rijksuniversiteit Groningen

Prof. Dr. A.G.J. van der Zee voorzitter van de Raad van Bestuur UMCG

Sprekers

- 1983: Barbara W. Tuchman en Bart Tromp
- 1984: Leszek Kolakowski en Jan Sperna Weiland
- 1985: Peter Gay en Hella S. Haasse
- 1986: Iris Murdoch en Joop Doorman
- 1987: Amos Oz en Joop den Uyl
- 1988: Ralf Dahrendorf en André Köbben
- 1989: Simon Schama en Ernst H. Kossmann
- 1990: György Konrád en Hans van Mierlo
- 1991: Eduardo Galeano en Aad Nuis
- 1992: Hans Magnus Enzensberger en Cees Nooteboom
- 1993: Ian Buruma en Rudy Kousbroek
- 1994: André Brink en Adriaan van Dis
- 1995: Carlos Fuentes en Rudolf van Zantwijk
- 1996: Ismail Kadare en Kees Fens
- 1997: Ben Okri, Lolle Nauta en Anil Ramdas
- 1998: Jonathan I. Israel en Nelleke Noordervliet
- 1999: Annie Proulx en Jan Donkers
- 2000: Daniel Cohn-Bendit en Stephan Sanders
- 2001: Isabel Allende en Barber van de Pol
- 2002: Ian McEwan en Douwe Draaisma
- 2003: Tom Lanoye en Marjolijn Februari
- 2004: Noreena Hertz en Luuk van Middelaar
- 2005: Amitav Ghosh en Tijs Goldschmidt
- 2006: Antjie Krog en Lieve Joris
- 2007: Seymour M. Hersh, Joris Luyendijk en Kader Abdolah
- 2008: Karen Armstrong en Abdelkader Benali
- 2009: Alain de Botton en Willem Vermeend
- 2010: Ilija Trojanow en Arnon Grunberg

- 2011: Joshua Foer en Robbert Dijkgraaf
2012: Philipp Blom en Geert Mak
2013: Guy Verhofstadt en Sheila Sitalsing
2014: Tomáš Sedláček en Barbara Baarsma
2015: Russell Shorto en Hans Renner
2016: Daniel Kehlmann en Sunny Bergman
2017: David Van Reybrouck, Marcia Luyten en Freek de Jonge
2018: Hilary Mantel en Annejet van der Zijl
2019: Rachel Cusk en Anna Enquist
2020: Marion Bloem en Daan Roovers
2021: Stefan Hertmans en Emma Lesuis
2022: Susan Neiman, Johan Fretz en Alicja Gescinska
2023: Lea Ypi en Ramsey Nasr
2024: David Mitchell en Ionica Smeets
2025: Andrea Wulf en Theunis Piersma

1 Inleiding

Aan

- de besturen van de organisaties die deelnemen aan de Stichting Van der Leeuw lezing,
- boekhandel Van der Velde,
- de leden van de Commissie van Aanbeveling

wordt hierbij het drieënveertigste jaarverslag van de Stichting Van der Leeuw-lezing voorgelegd.

In dit verslag geeft het bestuur van Stichting Van der Leeuw-lezing inzicht in de voorbereiding en het verloop van de lezing van Andrea Wulf en het coreferaat van Theunis Piersma, gehouden op vrijdag 7 november 2025.

Het bestuur van de stichting heeft het jaarverslag en de financiële verantwoording vastgesteld op 18 maart 2026.

2 Stichting Van der Leeuw-lezing

De Stichting Van der Leeuw-lezing, genoemd naar de Groninger theoloog Professor Dr. Gerardus van der Leeuw (1890-1950), werd opgericht op 22 april 1983. De voornaamste doelstellingen van de stichting, vastgelegd in de akte van oprichting, zijn:

- het wijzen op en het stimuleren van de mogelijkheden van cultureel gebruik van de Groninger Martinikerk;
- het bevorderen van het culturele leven in de stad en de provincie Groningen;
- het uitwisselen van culturele en wetenschappelijke contacten met andere delen van Nederland;
- het vestigen van de aandacht op de kwaliteiten en de mogelijkheden van Groningen als centrum van het Noorden.

De Van der Leeuw-lezing is het middel om deze doelen te verwezenlijken.

Bij de oprichting traden vijf instellingen tot de stichting toe: de provincie Groningen, de gemeente Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen, de Stichting Martinikerk Groningen en de Volkskrant. Met ingang van de dertigste Van der Leeuw-lezing trad de Hanze (voorheen Hanzehogeschool Groningen) toe als lid. In 2015 tenslotte, trad het Universitair Medisch Centrum Groningen toe.

De huidige zeven instellingen hebben elk één vertegenwoordig(st)er in het stichtingsbestuur; daarnaast kunnen mensen op persoonlijke titel deel uitmaken van het bestuur. Sinds 2024 telt het stichtingsbestuur tien leden.

In 2025 wijzigde de samenstelling van het bestuur. Hans Schrikkema (Provincie Groningen) droeg zijn taken gedurende het jaar over aan Els van den Berg. Zij nam namens de provincie Groningen zitting in het bestuur.

Naast het stichtingsbestuur, dat verantwoordelijk is voor de organisatie van de lezing, kent de Stichting Van der Leeuw-lezing een Commissie van Aanbeveling. In deze commissie is elk van de instellingen die aan de stichting deelnemen met één lid vertegenwoordigd. Mirjam van 't Veld is opgevolgd door Roelien Kamminga, die zitting neemt namens de Gemeente Groningen.

3 43e Van der Leeuw-lezing

Op 7 november vond de 43e Van der Leeuw-Lezing plaats. De Duits-Britse historica en bekroond auteur Andrea Wulf sprak de lezing uit. Ze won talloze prijzen voor haar werk over Alexander von Humboldt. Ook schreef ze voor internationale kranten, zoals *The Guardian*, *The Atlantic* en *The New York Times*. De Nederlandse hoogleraar Trekvogelecologie Theunis Piersma verzorgde het coreferaat.

Art, Imagination and Science

De 43^e Van der Leeuwlezing droeg de titel: *Art, Imagination and Science*. Aan de hand van een beschrijving van het ongewone leven van de briljante en reislustige wetenschapper Alexander von Humboldt (1769-1859), daagde Andrea Wulf het publiek uit om het veronderstelde onderscheid tussen kunst en wetenschap, tussen creatief en analytisch denken, tussen beleving en feiten te heroverwegen.

Wulf gebruikte Humboldts biografie, gelardeerd met anekdotes, fragmenten uit Humboldts aantekeningen en zelden vertoonde beelden, om te laten zien hoe invloedrijk de ideeën van Humboldt over de natuur als een samenhangend ecosysteem nog steeds zijn. Ze onderstreepte de actualiteit van Humboldts oproep tot verwondering en de verbondenheid van mens en natuur.

Spreading wings from the Chimborazo

Theunis Piersma schetste in zijn co-referaat hoe hij Humboldts adagium dat je de natuur alleen kunt begrijpen door haar ook te voelen in de praktijk brengt. Door kunst en wetenschap te verbinden, geeft hij met het project BirdEyes vogels ‘het woord’ over onze gedeelde leefomgeving. Piersma liet aan de hand van zijn onderzoek naar kanoeten zien hoe in de natuur alles met alles verbonden is en hoe Humboldt hem helpt om biologische vragen anders te zien. Daarmee liet Piersma zien hoe

relevant Humboldts manier van kijken naar de wereld is voor eigentijds natuurwetenschappelijk onderzoek, en voor het begrijpen van de wereldomvattende patronen die ons leven op aarde bedreigen.

Het publiek reageerde enthousiast op beide lezingen. Een lange ovatie viel beide sprekers ten deel. De boeken van Wulf raakten uitverkocht en er stonden lange rijen mensen die boeken van beide sprekers wilden aanschaffen en laten signeren. Veel bezoekers spraken hun waardering uit voor de toegankelijkheid en de kwaliteit van de lezingen.

Tussen de twee lezingen vond een muzikaal intermezzo plaats, verzorgd door studenten van het Prins Claus Conservatorium Groningen die twee stukken Philippe Gaubert ten gehore brachten.

De Van der Leeuw Lezing in de Martinikerk trok 1.200 bezoekers. Online trok de lezing op de dag zelf zo'n 500 kijkers.

De livestream was te volgen via de site www.vanderleeuwlezing.nl. De registratie en de tekst van de lezing van Andrea Wulf worden op verzoek van haarzelf niet gepubliceerd.

4 Organisatie en beleid

a. Organisatie

De organisatie van het programma en de voorbereiding van het protocol in de kerk werden opnieuw voortreffelijk verzorgd door Jitty Jaarsma van het gelijknamige congresbureau te Eelde. Jitty Jaarsma zorgt al decennia voor continuïteit en professionaliteit, het bestuur waardeert dat ten zeerste.

De bijzondere inzet van het Studium Generale mag niet onvermeld blijven. Studium Generale heeft veel werk verzet ten behoeve van de publiciteit en communicatie omtrent de lezing, en voor het organiseren van een professionele livestream in samenwerking met BANO.

b. Beleid

Het bestuur van de stichting streeft ernaar de gastspreker ongeveer anderhalf jaar voor de lezing uit te nodigen. Bij het bestuur leeft de wens om een breder publiek aan te spreken dan alleen de trouwe bezoekers, om zo de maatschappelijke functie van de lezing meer recht te doen.

Het bestuur houdt nadrukkelijk vast aan het criterium dat de tekst van de lezing niet eerder is gepubliceerd, noch in Nederland noch in het buitenland. De inhoudelijke betekenis van het onderwerp dat de gastspreker aansnijdt kan voor het bestuur echter aanleiding zijn om een uitzondering te maken.

Het bestuur streeft daarnaast naar enige balans in het aanbod van sprekers. Een lezing door een mannelijke hoofdspreker, zal in de regel worden afgewisseld door een lezing door een vrouwelijke spreker. Ook leeft bij het bestuur de wens om rekening te houden met de achtergrond van sprekers, daarbij letten we erop om niet uitsluitend Angelsaksische gasten uit te nodigen.

Het tijdstip van aanvang van de lezing wordt op 16.30 uur gehandhaafd. Verder blijft het bestuur streven naar een meerdaags bezoek van de gastspreker aan Groningen, niet alleen omdat dit uit publicitaire overwegingen te verkiezen valt, maar ook omdat zo meer ruimte is voor culturele en sociale evenementen in het verlengde van de lezing. In 2025 is deze opgezet geslaagd en wederom een meerwaarde gebleken.

c. Subsiënten

De subsiënten van de Stichting zijn de provincie Groningen, de gemeente Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen, de Stichting Martinikerk Groningen, de Volkskrant, de Hanze en het Universitair Medisch Centrum Groningen.

Het bestuur is voorts verheugd dat de samenwerking met boekhandel Van der Velde al jaren een vaste waarde is en wordt voortgezet.

Er waren dit jaar meer donaties dan andere jaren, onder ander dankzij een proef met een QR-code in het programmaboek. Het bestuur onderzoekt aanvullende mogelijkheden voor het werven van meer vaste en eenmalige donateurs. Daarnaast kunnen we ons nog altijd verheugen in een sterke belangstelling van het Groningse publiek.

De samenwerking met Studium Generale op het gebied van publiciteit en het beheer van de website, die al sinds 2005 voortreffelijk verloopt, wordt eveneens voortgezet.

Het diner na afloop van de lezing wordt volgens traditie telkens door één van de deelnemende instellingen aangeboden. Dat waren sinds 2019 achtereenvolgens: de Hanze (2019), de Volkskrant (2021), Provincie Groningen (2022), boekhandel Van der Velde (2023) en het UMCG (2024) . In 2025 verzorgde de gemeente Groningen het diner in het stadhuis.

d. 44e Van der Leeuw-lezing

De Van der Leeuw-lezing 2026 zal plaatsvinden op 6 november 2026, voor de zomer 2026 maken we bekend wie de sprekers zijn. We kijken uit naar een mooie lezing in een volle, levendige Martinikerk, met een feestelijk diner ter afsluiting dat georganiseerd zal worden door de Rijksuniversiteit Groningen.

Foto's door PjotrWiese.nl

Jaarrekening 2025

De kosten en baten van de lezing van het jaar 2025 waren ongeveer in evenwicht. De kosten van de kerk waren aanzienlijk lager door het afschaffen van de gratis koffie. Het aantal donateurs en de hoogte van de bijdragen van de donateurs namen beide toe.

De inkomstenkant biedt het beeld van een gewoon jaar. De verschillende partners en Boekhandel Van der Velde maakten de gebruikelijke bijdrage over. Verder droegen 60 donateurs € 3253 aan inkomsten bij. Veel donateurs maken de gevraagde (verhoogde) bijdrage van 50 euro over, enkelen aanmerkelijk meer.

Aan **de uitgavenkant** zijn de organisatiekosten, de kosten voor de sprekers en van beeld, geluid, ondertiteling licht gestegen. De kosten voor Publiciteit en drukkosten waren vorig jaar hoger als gevolg van onderhoud aan de website. Het bestuur heeft geen bestuurskosten gemaakt in het boekjaar.

De uitgaven bedroegen in 2025 € 35.063 en de inkomsten € 35.753. Dat levert een positief saldo van € 690, dit is toegevoegd aan de reserve. Deze reserve bedraagt nu € 25.692.

De inkomsten en uitgaven over 2025 laten nader gespecificeerd het volgende beeld zien (bedragen in euro's)

Inkomsten	2024	2025
- Gemeente Groningen	5.000	5.000
- Provincie Groningen	5.000	5.000
- Rijksuniversiteit Groningen	5.000	5.000
- De Volkskrant	5.000	5.000
- Hanzehogeschool	5.000	5.000
- UMCG	5.000	5.000
- Van der Velde	2.500	2.500
- Donateurs	2.130	3.253
Totaal inkomsten	34.740	35.753

Uitgaven	2024	2025
- Kosten sprekers	9.344	9.865
- Kosten kerk	5.962	4.671
- Organisatiekosten	7.843	8.028
- Bloemen, muziek, geluid en vertaling	11.209	11.582
- Bestuurskosten	1.129	-
- Publiciteit en drukkosten	1.987	923
- Bankkosten, rente, verzekering	-/- 110	-/- 6
Totaal uitgaven	37.364	35.063

Uitgaven	35.063
Inkomsten	35.753

Resultaat	690

Balans	31-12-24	31-12-25
Activa		
ING zakelijke rekening	2.869,47	223,00
ING Zakelijke spaarrekening	24.205,81	25.469,46
Nog te ontvangen rente over 2024	519,03	-
Totaal activa	27.594,31	25.692,46
Passiva		
Reserve	25.002,83	25.692,46
Lezing Ionica Smeets	2.559,98	-
Bloemen Hans Zijlstra	31,50	-
Totaal passiva	27.594,31	25.692,46

De bankkosten van de ING bedroegen € 306, er werd over het verslagjaar € 469 aan rente ontvangen. De premie voor de aansprakelijkheidsverzekering bedroeg € 157.

Decharge

De jaarrekening is namens het bestuur gecontroleerd en akkoord bevonden door een kascommissie, ingesteld in januari 2026. In deze commissie hadden Petra Petersen en Els van den Berg zitting.

Overeenkomstig de statuten werd penningmeester Henk Hofstra op 18 maart 2026 gedechargeerd.